

II. TÜRK DÜNYASI SOSYOLOGLARI KURULTAYI

Prof. Dr. Mustafa E. ERKAL

ÖZET

Makale, Kazakistan'ın Alma Atı şehrinde 23-27 Nisan 2008 tarihinde düzenlenen II. Türk Dünyası Sosyologları Kurultayı ile ilgilidir. İlk Kurultay Türkiye'de Kocaeli şehrinde düzenlenmişti. Toplantılara Türk Cumhuriyetlerinden ve Özerk Türk Bölgelerinden sosyologlar katılmıştır. I. Kurultayın ana konusu "Küreselleşme ve Türk Dünyası"; II. Kurultayın konusu ise, "Sosyal Gelişme ve Sivil Toplum" üzerine idi. Her iki Kurultayda da Türk Dünyasının çeşitli sorunları üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kurultay, Türk Dünyası, Sosyoloji, Sosyal Gelişme, Küreselleşme, Sivil Toplum.

ABSTRACT

The article gives information on the Second Congress of the Sociologist of the Turkic World held in Alma Atı, Kazakhstan dated 23-27 April, 2008.

The first Congress was held in Turkey, in Kocaeli, by participating the sociologist of different Turkic countries and Turkic regions. Various problems and aspects of globalization debated and discussed in that submit.

In the second Congress besides the Turkic World sociologists, vice-president of the International Sociological Association also participated the submit. In the second Congress the title of the submit was "The Civil Society and Social Progress".

Key Words: Congress, Turkic World, Sociology, Social Progress, Globalization, Civil Society.

GİRİŞ

Sosyoloji Konferanslarımızın bu sayısında konu ile ilgilenenleri yakından alakadar eden bir mesleki kurultay ile ilgili bazı bilgiler vermeyi uygun görüyoruz. Türk Dünyası ile ilişkilerin geliştirilmesi ülkelerin veya bölgeleri birbirini iyi tanıyabilmesi sadece resmi kanal yolu ile sağlanamaz. Bunun

yanında bilim adamları, çeşitli meslek kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları arasında kurulacak bağ önem taşımaktadır. Biz bu makalemizde yayınımıza uygun olarak ve meslektaşlarımızı bilgilendirmek amacıyla Türk Dünyası Sosyologları Kurultayları üzerinde duracağız.

Türk Dünyası sosyologlarını bir araya getiren çalışmaların ilki 25-26 Aralık 2003 tarihlerinde İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde (Merkez Bina) yapılmıştı. Bu toplantı; Azerbaycan, Kazakistan ve bizim bazı sosyologlarımızı bir araya getirmişti. Oldukça dar ve gelecekteki çalışmalar için çekirdek niteliği taşıyan Toplantıya, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü ve İktisat Fakültesi Dekanlığı ile Aydınlar Ocağı Genel Merkezi de destek vermişti. Bu toplantının tebliğleri İ.Ü. İktisat Fakültesi Sosyoloji Konferansları'nın 29. sayısında yayımlanmıştır.

I. Kurultay Kocaeli Belediyesi'nin destekleriyle Kocaeli'nde 25-27 Kasım 2005 tarihlerinde yapılmıştı. Genelde **küreselleşme ve sorunlarını** ele alan bu Kurultay, oldukça yoğun bir iştirakle gerçekleştirilmiş; Türk Cumhuriyetleri'nden ve Özerk Türk Bölgeleri'nden birçok sosyolog ve sosyal bilimci toplantıya tebliğli veya tebliğsiz katılmıştı.

I. Kurultayda alınan karar gereği II. Kurultay Kazak delegelerin talebi ile Kazakistan'ın Alma Atı şehrinde 23-27 Nisan 2008 tarihlerinde düzenlenmiş ve gönderilen tebliğler kitap halinde yayımlanmıştır.

Yine alınan karar gereği İstanbul'da "**Türk Dünyası Sosyologları Birliği Derneği**" kurulmuştur. Alma Atı'daki Kurultaya ilgi ve destek memnuniyet vericiydi. "**Sivil Toplum ve Sosyal Gelişme**" konusunun ele alındığı toplantıya beş ülke (Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Özbekistan, Tacikistan) ile Başkurdistan ve Kazan heyetleri katıldı. Kazakistan Sosyologlar Birliği Başkanı olan Kazakistan Dış İşleri Bakanı Sayın Marat Tacin, Alma Atı Valisi Yesimov, Alma Atı Vali Yardımcısı ve Kazakistan Sosyologları II. Başkanı Seydumanov, Felsefe ve Siyasi Bilimler Bölümü Dekanı Prof. Dr. Zarema Shaukenova, Al Farabi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Başkanı Prof. Dr. Mansiya Sadyrova, Genel Psikoloji Bölümü Başkanı Prof. Dr. Zaur Zharazarova, Kazak Devlet Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Kanapia Gabdullina ve Sosyolog Prof. Dr. Kenes Biyekenov dikkat çeken isimlerdi. Sayın Biyekenov toplantının Kazakistan'da yapılmasını daha önce I. Kurultay'da teklif eden değerli bir bilim adamıdır.

Türkiye'den Türk Dünyası Sosyologları Birliği Derneği'nin Başkanı ve Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Korkut Tuna, Prof. Dr. Musa Taşdelen, Prof. Dr. Salih Aynural, Yrd. Doç. Dr. Zeynep Karahan Uslu, Doç Dr. Hayati Tüfekçioğlu, TİKA temsilcisi Eyüp Zengin, Prof. Dr. Mustafa E. Erkal ve diğer bazı iştirakçiler Kurultayda yer aldı. Kurultaya Milletlerarası Sosyoloji Derneği'nin II. Başkanı olan Jan Marie Fritz, iki Rus Sosyolog (Z. Terentiyevich Toschenko ve V. A. Mansurov) ve bir de İngiliz sosyolog (Ken Roberts) ve Dr. Kayyum Kesici tebliğle katıldılar.

Türkiye'den giden heyetimiz Dış İşleri Bakanı Sayın Marat Tacin'i ziyaret etti. Astana'da da Cumhurbaşkanlığı I. Yardımcısı Sayın Toyjanov Eralı Lukpanoğlu heyetimizi kabul etti ve karşılıklı görüş alışverişinde bulunuldu.

Bu kurultayların amacı sadece meslektaşlar arasında yakın ilişkiler kurmanın ötesinde; halkların birbirini tanımasına katkı yapmaktır. Türk Cumhuriyetleri halkları Türkiye'yi yeterince tanımamaktadır. Ortak alfabe konusundaki gelişmeler yeterli değildir. Türkiye'nin Avrasya politikası sözde bazı dost ve müttefikleriyle örtüşmemektedir. Hatta Türkiye'nin çıkarlarıyla bazı dost ve müttefiklerinin politikaları çelişmektedir. Türkiye üzerinde bazı baskı ve dayatma örnekleri görülmektedir.

Uzun bir süre, daha demokrasiye uygun bir ekonomik kurumlaşmayı sağlayamayan, müteşebbisi yetersiz, piyasa ekonomisi şartları taşımayan bu ülkelere serbest piyasa ekonomisi tavsiye edildi. Adeta daha çorba içmeden tatlı yemeye yönlendirildiler. Bazılarımız her şeyi ekonomik çıkara göre hesap etti ve yanlış anlaşıldık. Bölgesinde önemli bir güç olan Türkiye'nin siyasi ve ekonomik gücünün önüne engeller konulunca işler değişti. Bağımsızlaşan devletler, Batı ile ilişkilerini doğrudan kurmaya çalıştılar. Türkiye'yi bölgesel bir aktör olarak gören ülkeler, Türkiye'den Rusya ile olan ilişkilerini dengelemede faydalandılar. Bazen de Türkiye'nin kendi çıkarlarını yeterince koruyamadığını fark ettirdik. Türk Dünyasında yatırım yapan, iş kuran, ancak fikren bu Dünyaya hazır olmayan bazı işverenlerimiz ve gelir seviyesi birden artıp şaşırان bazı işçilerimiz, bu ülkelerde Türkiye'nin resmi temsilcileri zannedildi. Bunların yanlışları Türkiye'ye fatura edildi. Oysa bunlar sadece işveren ve işgücü olarak tesadüfen bu ülkelerde bulunuyorlardı. Gereksiz ve üzücü bazı olaylar gündeme geldi.

Yanlış bazı bilgiler ders kitaplarında hâlâ mevcuttur. Soğuk Harp dönemi aşılmasına rağmen; bunların izleri silinememiştir. Sosyologlar olarak yayın ve bilgi akışını sürdürmeliyiz. Disiplinlerarası ilişkilerin arttığı günümüzde

Sosyoloji bilimi ayrı bir önem kazanıyor. Her bilim dalı Sosyolojiye yaklaşıyor. Sosyal yapı, doku tanınmadan bir şey yapılamıyor. Türk Dünyası, araştırma yapacaklar için adeta bir laboratuardır. Ortak projeler geliştirilebilir. Nitekim, dört ayda bir süreli yayının çıkarılması, Türk Dünyası Sosyologlarının hayat ve eserlerini kapsayan geniş bir eserin hazırlanması toplantıda kabul edildi.

Kazakistan son yıllarda büyük bir gelişme gösteriyor. Prof. Dr. Korkut Tuna'nın da belirttiği gibi; son on senede Kazakistan'daki bu gelişme çok açık görülüyor. Trafik de İstanbul'u aratmıyor. Trafığı işletecek alt geçitlere ihtiyaç büyük... Dikkat çeken bir nokta da mimari projelerde Kazak Türkünün izi olmadan özellikle kamu inşaatlarına ruhsat verilmemesidir. Yeni başkent Astana yepyeni bir şehir olarak doğuyor. Eski kısmı bir tarafa, yeni tarafı adeta maket bir şehir görünümündedir. Her taraf şantiye ve inşaatlarla doludur. Çevre düzenlemesi de dikkatle yapılmış ve çok emek verilmiş. Dikilen ağaçlar büyüdükçe çevre daha da güzelleşecektir. Astana çok farklı ama, Alma Atı'ya göre daha sakin bir şehirdir. Her tarafta Türk şirketleri dikkat çekiyor. Bazıları nedense İngilizce firma ismine merak sarmıştır. Türkçe'yi sadece bazı firmalar değil; Türkiye'den giden bazı eğitim kurumlarının, okullarının da dışladığı görülmektedir. Bazı lise ve sözde üniversitelerde eğitim-öğretim dili İngilizce yapılmaktadır; ama okulların ismi Türk okulu veya Türk üniversitesi olarak geçiyor.

Alma-Atı'daki Abay Üniversitesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü güzel hizmetler vermektedir. Bu bölüm Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı'na bağlıdır.

Türk Devletleri dillerini ülkelerinde ilim dili yapma yolunda mesafe alıyorlar. Kazakistan'da Kazak Türkçesi'nin Rusça'nın önüne geçtiği görülüyor. Kazakistan'da Rus nüfusta da azalma dikkat çekiyor. Geleneği olan Al-Farabi Üniversitesi'nde İktisat Sosyolojisi Bölümü'nün açılması da olumlu bir gelişmedir. Türk Cumhuriyetleri ekonomik kaynaklarına sahip çıktıkları ve bu kaynakları kendileri işleyerek Dünya piyasalarına sundukları oranda sürdürülebilir bir kalkınmaya varabilirler. Aksi halde sadece tüketici kalırlar.

Türkiye dost ve kardeş Türk Cumhuriyetlerine üretimi ve istihdamı teşvik edici projelerde yardımcı olmalıdır. Ancak gidişat ters yöndedir. Türkiye'nin de üretim ve ihracatı baltalanmaya çalışılmakta, ekonomik gücünü kullanamaz duruma düşürülmektedir. Bazı özelleştirmelerle değerli sanayi kuruluşlarımız ve bankalarımız değerinin çok altında yabancıların eline geçmektedir. Oysa Almanya ve Rusya gibi ülkeler bu alanda bazı sınırlamalar getirmektedirler.

Üretmeyen bir ekonomi gelişemez, işsizlik sorununu çözemez ve dışa bağımlı kalır.

Bu ülkeler de bizim gibi borçlandırılmaya özendiriliyorlar. Aslında, küreselleşme süreci önce devletlerin, daha sonra halkın tüketim kredileriyle borçlandırılarak tesirsiz kılınmasını ve uyuşturulmasını sağlıyor. Devletler ve fertler daha çok borçların ödenmesi ile uğraşır hale getiriliyor. Küresel çıkarları ençoklaştırabilmek bundan geçiyor. Önümüzdeki yıllarda Türk Cumhuriyetlerini bugün Türkiye'nin yanlış ekonomik politikalar dolayısıyla karşılaştığı meseleler beklemektedir. Türkiye ekonomisi kontrol altında tutulabilmek için düşük kur-yüksek faiz uygulamasına zorlanmakta; dış ticaret (ihracat-ithalat dengesi) açığının döviz gelirleri ile karşılanamayan kısmı olan "cari açık" büyük meblağlara ulaşmaktadır. Cari açığı, sıcak para ile ve özelleştirme gelirleri ile karşılamak ekonominin dışa bağımlılığını arttırmaktadır. Türkiye'ye gelen doğrudan yatırım yapmayan, sadece iktisadi varlıkları, hazır ve karlı kuruluşları almakla sonuçlanan yabancı sermayenin kar transferlerine başlaması da cari açığı daha da arttıracaktır.

Maalesef uzun bir dönem Türk Dünyası ile ilgilendiğimizde, dar bakış açılı bazılarınca Turancılık, aşırı milliyetçilik ve şovenizmle suçlanırdık. Şimdi gerçekler ortaya çıktı. Ayaklar yere değdi. Ama yine de bazı sıkıntılar var. Bu defa bu artan ilgi ve ilişkiler sapıtılarak Türkiye devre dışı bırakılmaya çalışılıyor. Türkiye ile bu ülkeler arasındaki ilişkiler çeşitli dış politika oyunları ile bozulmaya çalışılıyor. Son yıllarda Türkiye tek taraflı olarak Ermenistan ile ilişkilerini geliştirmeye zorlanarak Azerbaycan ile olan tarihi ve geleneğe dayalı ilişkileri zedelenmeye çalışılıyor. Türkiye Irak'ın Kuzey'in de ABD destekli işgalci konumuna sokularak İslam ülkeleri ile arasının açılması çabaları da unutulur değildir. Canlı yayımla verilmesi gereken bu önemli toplantıdan TRT'nin birçok kanalında bahsedilmemesi üzücü ve düşündürücü olmuştur.

Türk Dünyası Sosyologlarını bir araya getirecek, ülkelerinin ve Dünyanın meselelerini tartışacakları önümüzdeki Kurultayımız 2010 yılında Kırgızistan'ın Bişkek Şehrinde yapılması kararlaştırılmıştır. Bu önemli buluşma milletlerimizin geleceği için ufuk açıcı olacak, birbirimizi daha iyi tanımamıza, ortak çalışma ve projeler geliştirmemize, eşit ve paylaşımcı münasebetlerimizi geliştirmemize yardımcı olacaktır.

II. Kurultayla ilgili bazı görüntülerin makalemizde yer almasını gerekli ve faydalı görüyoruz.



Resim 1: Kurultayın Açılış Oturumunda Kurultay delegelerinin bir kısmı.



Resim 2: Kurultayın kapanış oturumu



Resim 3: Açılıшта Vali Yardımcısı ve Kazakistan Sosyologlar Derneği II. Başkanı S. T. Seydumanov'un protokol konuşması ve Türk Heyetinden Dernek Başkanı Prof. Dr. Korkut Tuna.



Resim 4: Al Farabi Üniversitesi'ne heyetimizin yaptığı ziyaret.



Resim 5: Prof. Dr. Korkut Tuna ve Prof. Dr. Mustafa E. Erkal Kurultaya katılan Kırgız Heyeti ile.



Resim 6: Ачылыш Отуруму sonrasında Prof. Dr. Mustafa E. Erkal'ın tebliğ sunuşu ve oturum başkanı Prof. Dr. Kenes Biyekenov.



Resim 7: Toplantılara verilen arada Kurultay üyelerinin bir kısmı.



Resim 8: Türk delegeler ve düzenleme heyetindeki bazı Kazak üyeler.